

LA NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA A LES ILLES BALEARS

Aina MOLL

I. CONSIDERACIONS PRÈVIES

1. *La insularitat i l'aïllament històric*

La primera constatació que cal fer, en considerar la situació sociolingüística de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, és que no es tracta d'una comunitat cohesionada, sinó d'un conjunt de comunitats amb personalitat pròpia, ben diferenciada des de la prehistòria, i que la seva evolució política i social ha estat deslligada, o força descompassada, entre elles i respecte de la de les terres peninsulars. Al llarg de la seva història, cada illa ha estat un món a part; sovint s'han trobat incloses dins una mateixa estructura política, però sense adquirir consciència de formar una unitat, ni tenir tampoc prou força per ser totalment independents —políticament, econòmicament i socialment— d'altres estructures més fortes.

Les arrels de la població autòctona actual de les Balears es troben indubtablement en la conquesta catalana. Però la unió real de catalans i baleàrics ha estat efímera: el mateix Jaume I, creant el Regne de Mallorca, el 1262, trenca la unió amb Catalunya; i quan, després d'un seguit de lluites entre els seus descendents i de la mort de Jaume III de Mallorca a la batalla de Lluçmajor, Pere III reincorpora el Regne de Mallorca al de Catalunya-Aragó, «perpètuament i en unió indissoluble», no sols li manté el nom, sinó també el Gran i General Consell com a òrgan de govern. D'aleshores ençà, baleàrics i catalans hem compartit, efectivament, el mateix destí —amb l'excepció de Menorca, durant el segle XVIII—, però de manera molt diferent de la prevista pel Rei En Pere, i que no ha afavorit gens la creació i manteniment d'una consciència nacional.

A partir de la unió de Castella i Aragó, les Illes entren en decadència i durant els segles XVI i XVII són objecte de contínues incursions de pirates algerians i turcs. Durant el XVIII, Menorca, que pel tractat d'Utrecht ha passat a la corona britànica, manté la llengua i l'estructura política pròpies i viu un període de prosperitat econòmica, mentre Mallorca i Eivissa, sotmeses al Decret de Nova Planta, veuen aniquilada la seva organització política, el castellà imposat com a única llengua oficial i l'economia molt precària.

De 1802 ençà, les Balears han reprès un destí comú, però cadascuna té la seva pròpia administració, fins que l'any 1833 s'unifiquen totalment per primera vegada, amb la creació de la província baleàrica. El segle XIX, però, és un segle d'empobriment i, en certes èpoques, de misèria. Al primer terç d'aquest segle hi ha una lenta recuperació, la guerra civil i, a partir dels anys 60, l'eclosió de la indústria turística —amb l'allau immigratòria—, que ens fa passar en cinquanta anys de ser illes pobres de forta emigració, a ser la primera província —i ara la primera Comunitat Autònoma— espanyola en renda *per capita*. Però de la província de Balears, menorquins i eivissencs només en veien els inconvenients de la centralització burocràtica, mentre els mallorquins ignoraven olímpicament les illes menors.

Fins poc abans d'entrar a l'etapa pre-autonòmica, ens faltaven tots els elements d'unió d'una comunitat, tret de l'administratiu provincial. Les comunicacions eren difícils (en-

cara ara, no hi ha serveis de comunicació directa entre Menorca i Eivissa, ni per mar ni per aire); no existia la Universitat de les Illes Balears —que s'inicià com a Delegació de la Universitat de Barcelona el 1968—, i encara que els Instituts illencs de Batxillerat estaven adscrits a la Universitat de Barcelona, de fet els estudiants es dispersaven: molts de mallorquins anaven a Madrid, els eivissencs majoritàriament a València, i els qui tenien més poques ganes d'estudiar, a la Universitat on consideraven més fàcil d'obtenir el títol. D'altra banda, cada illa era —i és— una diòcesi (adscrites les de Menorca i Eivissa a l'arxidiòcesi de València, i la de Mallorca a Tarragona), els Col·legis Oficials eren de «Catalunya i Balears», i també el centre regional de Televisió Espanyola —que no incloïa, però, Eivissa, connectada amb València—; etc., etc. S'ha de reconèixer que si la majoria dels illencs no tenen consciència de formar una sola comunitat, ni de formar-ne una de més ampla amb la resta de les terres catalanes, és perquè han tingut poques oportunitats de viure'n l'experiència.

2. *La llengua, únic element de cohesió*

L'únic lligam que ha actuat regularment —en la mesura que les circumstàncies ho han permès—, és el de la llengua. Fins i tot hem tingut la iniciativa en moments-clau de la nostra història: Ramon Llull va ser el forjador de la llengua catalana i un dels grans personatges de la cultura de l'Edat Mitjana a Europa, i Mn. Alcover («l'Apòstol de la Llengua Catalana») a principis d'aquest segle va saber despertar l'entusiasme per la nostra llengua a tot el territori dels Països Catalans. La Renaixença arribà tard a les Illes, però hi arrelà, i donà les grans figures de Joan Alcover i Miquel Costa. D'aleshores ençà, hi ha hagut successives generacions d'escriptors (que sovint han acaparat premis literaris al Principat), fins ara mateix, que tenim un bon esplet de gent molt jove que cultiva la poesia, la novel·la i l'assaig o la investigació.

L'Obra del Diccionari va ser, durant més de seixanta anys, un element d'unió entre els Països Catalans, des de la Lletra de Convit de Mn. Alcover a principis de segle, fins a l'acabament del darrer tom l'any 1962 (amb el trist interval de les polèmiques de Mn. Alcover amb l'Institut d'Estudis Catalans, feliçment «oblidades» més tard), passant pels llargs anys de redacció per Francesc de Borja Moll (ajudat per Manuel Sanchis Guarner durant prop de disset anys, i per mi mateixa durant els cinc darrers). Durant el franquisme, les activitats dels Secretariats de l'Obra del Diccionari a Mallorca, Barcelona i València (sobretot la de Barcelona, gràcies a la benemèrita actuació de Joan Ballester i Canals) foren molt importants per mantenir coordinada l'activitat cultural catalanista. I el mateix any 1962, que s'acaba el DCVB, es funda l'Obra Cultural Balear sobre el model d'Òmnium Cultural i es reforcen els lligams, cada vegada més estrets, amb Catalunya i el País Valencià.

Els illencs hem estat molt presents a les entitats i activitats conjuntes: a l'Associació d'Editors, a la d'Escriptors en Llengua Catalana, al Congrés de Cultura Catalana, etc. I d'ençà de la creació de la Universitat Balear, per on han passat nombrosos professors catalans —i alguns s'hi han quedat—, s'han format diverses «fornades» de llicenciats en Filologia Catalana i de Professors d'EGB, esdevinguts després mestres, professors i catedràtics de català, sovint amb un entusiasme abrandat per la nostra llengua.

II. LA SITUACIÓ ACTUAL

1. Composició de la població

La situació sociolingüística actual està molt condicionada per l'evolució al llarg del segle. Vegeu-la a la taula adjunta (tret de la GEC, que parteix de la població de fet).¹

TAULA I
Evolució de la població de 1900 ençà

Any	MALLORCA		MENORCA		EIV.-FORMENTERA	
	Habitants	Índex	Habitants	Índex	Habitants	Índex
1900	248.259	100	37.576	100	25.814	100
1910	257.115	103	42.082	111	26.926	104
1920	269.763	108	42.147	112	26.984	104
1930	292.763	117	41.490	110	31.575	122
1940	327.119	131	43.035	114	37.352	144
1950	341.450	137	42.500	113	38.139	147
1960	363.202	145	42.927	114	37.173	144
1970	460.030	185	50.217	133	48.040	186
1980	561.215	226	58.727	156	65.146	252
1986	620.515	266	61.100	165	71.126	271

Aquestes dades reflecteixen l'enorme augment del ritme d'immigració a partir dels anys seixanta: Menorca és, de molt, l'illa menys afectada, però escurça distàncies amb les altres illes, i el cas més greu és el d'Eivissa, que quasi ha duplicat la seva població en els darrers trenta anys.

El conjunt de dades més valuós que tenim sobre la situació sociolingüística actual, és el del Padró de 1986,² que vaig analitzar, amb altres ponents, a les Jornades sobre «Llengua i cultura fi de segle. Les migracions», l'any 1988.³ Remeto el lector a aquelles anàlisis i a la de l'IRAE 1989.⁴ Només en recordaré ara les característiques següents:

1. La població de dret de les Balears, a 1 d'abril, era de 679.965 habitants, dels quals eren nascuts a les Balears el 71,1 %, a altres zones d'Espanya el 25,3 % i a l'estranger el 3,5 %.

Ha nascut a les Balears el 71,3 % de la població total de la CAIB, el 71,9 % de la de Mallorca, el 80 % de la de Menorca i el 58,9 % de la d'Eivissa i Formentera. A Palma, el 67,6 % de la població és nascuda a Balears.

El 25 % és nascut a altres zones d'Espanya (Mallorca, 24,7 %, Menorca, 17,3 %, Eiv.-Form., 35,1 %), i el 3,8 % prové de l'estranger (Mallorca, 3,5 %; Menorca, 2,6 % i Eiv.-Form., 6 %).

1. A les taules evolutives que clouen el volum I del *Padró Municipal d'Habitants 1986*, publicat per l'Institut Balear d'Estadística, es troba l'evolució de la població de dret i de fet de la Comunitat i de cada illa —més alta la segona, en tots els casos— i l'índex de creixement de la població de Dret de 1950 ençà).

2. *Padró Municipal d'Habitants 1986*, quatre volums. Institut Balear d'Estadística, 1988.

3. *Quaderns Cultura Fi de Segle, 6. Les migracions*. Ajuntament de Palma, 1988. Vegeu especialment, Miquel Alenyar i Fuster, *Economia, llengua i immigració a les Balears*; Aina Moll, *Sobre la integració lingüística dels immigrants* i M.ª Antònia Carbonero i Pere Salvà i Tomàs, *Aspectes geogràfics de la immigració a les Balears*.

4. *Quaderns d'Estadística*, núm. II, «La llengua de les Illes Balears». Institut Balear d'Estadística, 1989.

Per la seva procedència, els contingents més nombrosos d'immigració són, per aquest ordre: andalusos (10,8 % de la població total, 39,8 % de la immigrada), murcians, castellans de la Manxa, catalans, valencians, castellans-leonesos, madrilenys i extremenys (aquests darrers són els d'immigració més recent, i constitueixen l'1,25 % de la població total).⁵

Només el 3,3 % dels immigrants són arribats abans de 1940 —i més d'una quarta part són estrangers—, i el 14 % entre 1940 i 1960. Els grans contingents, amb importància creixent, corresponen a les tres darreres dècades: el 25,3 % del total d'immigrats ha arribat a partir de 1980.⁶

Si prenem en consideració la població de 6 anys i més —la franja d'edat de la qual s'han obtingut dades sobre coneixement del català—, el percentatge d'immigració puja al 30,4 %; i a la franja d'edat de 25 a 45 anys, són nascuts fora de les Balears el 45,1 % del total de les Illes: només a Menorca no arriben a la tercera part (30,4 %), mentre a Palma i a Eivissa i Formentera són majoria (51,7 i 63,7 %, respectivament). És a dir que, encara que la gran majoria d'infants són nascuts a la Comunitat Balear (93,7 %), pertanyen en un percentatge elevadíssim a famílies immigrades o mixtes on el castellà és llengua familiar única.

3. El nivell d'instrucció de la població de més de 15 anys nascuda a les Balears, molt elevat respecte de fa trenta anys, és el següent: analfabets, 3,1 %; sense estudis, 25,4 %; EGB, 54,1 %; BUP, COU i altres estudis de grau mitjà, 13,9 %, i estudis superiors, 2,5 %.

La població procedent d'Andalusia, Castella-La Manxa, Múrcia i Extremadura està molt per davall la mitjana del nivell d'instrucció dels nascuts a les Balears. En canvi, la que procedeix d'Aragó, Astúries, Castella-Lleó, Catalunya, Euskadi, Galícia, Madrid i València està molt per damunt la mitjana dels autòctons: en bona part, doncs, el primer grup està format essencialment de treballadors immigrants, i el segon de «destinats»—funcionaris i empleats en serveis públics no oficials— i professionals liberals. En situació normal, aquest darrer grup no resultaria problemàtic per a la seva integració. En el nostre cas, però, és on hi ha més perill de trobar resistències (descomptant, naturalment, els catalans i bona part dels valencians, que parlen la mateixa llengua), per la inèrcia de la situació del règim anterior que els donava uns privilegis fàcilment traduïbles en prepotència.

2. *Coneixement del català, de la població de 6 anys i més*⁷

Les dades del coneixement que els habitants de les Illes Balears de sis i més anys d'edat tenen de la seva llengua, són les que figuren a la taula adjunta:

5. A Catalunya, l'ordre és: andalusos (15,2 % de la població total), castellans lleonesos, aragonesos, castellans de la Manxa i extremenys. A Balears hi ha quasi el doble de madrilenys que de gallegos, i a Catalunya hi ha la proporció inversa. La població procedent de l'estranger (dels cinc continents, des dels 15.110 europeus als 73 d'Oceania), la gran majoria arribada a partir dels darrers anys seixanta, és el 3,8 % de la població total de les Illes, mentre a Catalunya no passa de l'1,7 %.

6. A Catalunya, 1,6 % de la població immigrada segons és arribada abans de 1920; 6,7 %, entre 1920 i 1940; 20,1 % entre 1941 i 1960, i només el 4,9 % després de 1980. És a dir, que a Catalunya la immigració pràcticament s'ha estrocat i la que hi ha és antiga, mentre que a les illes tenim una immigració recent, i el flux migratori continua amb gran força.

7. L'Institut Balear d'Estadística ha tabulat les dades de coneixement del català a partir de l'edat de 6 anys —la d'entrada a l'escolaritat obligatòria—. En canvi, el Consorci d'Informació i Documentació de Catalunya els ha tabulat a partir dels dos anys, i la Generalitat Valenciana a partir dels tres. Això dificulta la comparació de situacions a les tres Comunitats Autònomes, que precisament s'havien posat d'acord en la formulació de les preguntes i en la valoració de les respostes per facilitar els treballs d'investigació sociolingüística. Aquest fet demostra la necessitat urgent d'establir oficialment acords de cooperació i d'acció conjunta entre les tres comunitats en qüestions lingüístiques i culturals. Ja és ben hora de posar fil a l'agulla per dur a la pràctica les conclusions del Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana, en aquest camp d'importància vital per al futur de tots.

TAULA II
Grau de coneixement del català

Grau coneixement	CAIB %	Mallorca %	Menorca %	Eiv.-F. %	Palma %
No entén	9,9	9,8	4,6	16,2	12,4
Només entén	15,6	15,9	7,9	20,0	20,8
E. + llegeix	3,1	3,4	2,1	1,7	5,2
<i>Total No parla</i>	28,6	29,1	14,7	37,9	38,3
Només parla	27,9	27,4	26,3	33,6	19,6
P. + llegeix	26,5	27,1	32,0	15,9	25,6
P. + escriu	16,6	16,0	26,4	12,4	16,5
<i>Total Parla</i>	71,0	70,5	84,9	61,9	61,7

El grau de coneixement de la llengua està en relació inversa amb el percentatge d'immigració i amb la importància del turisme en l'activitat econòmica (és de notar la capacitat d'integració que té Menorca, on parla català prop del 85 % de la població —4,5 % més que el total dels nadius—, i no arriben al 5 % els que no l'entenen; i també la d'Eivissa i Formentera que, amb un 43,3 % de població immigrada, només el 16 % no l'entén i el 38,1 no el parla).

El grau de coneixement del català varia molt segons dels grups d'edat. Vegeu-ho en autòctons i immigrants. He reunit les dades del Padró (que es donen de cinc en cinc anys), a partir dels 25 anys, en dos grups: 25-49, i 50 i més anys. He unificat en una sola columna «entén, no parla» les columnes «l'entén, no el parla» i «l'entén i el llegeix, no el parla», i he incorporat a la columna «parla» la columna «parla i llegeix, no escriu». Les dades, en autòctons i immigrants, són les de la taula següent:

a) *Nascuts a Balears* (Total: 436.739)

Edat	Total	No entén %	E. no p. %	Parla %	P. + escriu %
6-9 anys	36.286	12,0	21,9	48,6	16,3
10-14 anys	48.951	4,6	18,6	32,3	43,7
15-19 anys	43.973	2,5	14,2	34,0	47,0
20-24 anys	37.257	1,3	10,1	54,4	34,2
25-49 anys	124.991	0,5	3,5	77,9	17,8
50 i més	145.235	0	1,6	91,1	6,3

8. El percentatge de població que no entén el català resulta un poc més alt que el 9,3 de Catalunya, cosa que no havia succeït mai. A més, a Catalunya disminueix ràpidament (hi ha enquestes que indiquen que la situació actual quant a comprensió ja és d'un 5 % a hores d'ara: més o menys com a Menorca), mentre a Balears el flux immigratori continuat fa tèmer que es mantengui el percentatge, i fins i tot que augmenti.

Quant a capacitat de parlar, tenim un percentatge més favorable que el de Catalunya, tant en conjunt (64 %) com en les posicions extremes (a la província de Barcelona el sap parlar el 59,8 %, i a la de Lleida el 82,8 %). Però en capacitat de llegir, el nostre 43 % queda molt lluny del 60,5 % de Catalunya. I el 16,6 % que sap escriure, molt lluny del 31,5 % dels catalans.

b) *No nascuts a les Balears* (Total: 190.217)

Edat	Total	No entén %	E. no p. %	Parla %	P + escriu %
6-9 anys	5.775	39,6	31,9	19,3	8,0
10-14 anys	7.433	23,5	36,0	18,1	22,0
15-19 anys	9.438	15,9	41,1	18,2	18,8
20-24 anys	15.474	28,1	43,7	19,8	8,2
25-49 anys	99.181	23,8	48,3	23,2	4,5
50 i més	53.891	34,7	38,5	22,7	3,8

Pel que fa a la població nascuda a les illes, és de notar la situació deficient dels joves fins a vint anys quant a la capacitat de parlar. En canvi, la població adulta, en bona situació per a l'expressió oral, és en gran majoria analfabeta en català (només el 6,3 % dels majors de 50 anys sap escriure, enfront del 16 % dels infants de menys de 10 anys, del 43,7 % dels de 10 a 15, i del 47 % dels de 15 a 20).

En els nascuts fora de les Balears, no ens ha d'estranyar que la gran majoria dels infants de menys de 10 anys (71,5 %) no parli la nostra llengua; però el grup de 10 a 14 anys es troba en situació bastant més favorable: el 40 % sap parlar, i el 22 % sap escriure (més de la meitat de la proporció dels nascuts aquí de la mateixa edat, i molt més que els autòctons de més de 25 anys).

Per Comunitat Autònoma de procedència, la situació millor és la dels murcians (els immigrants més antics), amb un 20,2 % que no entén el català i 30,8 % que el parla. La pitjor, la dels extremanys (els que han arribat darrers), amb 34,1 % i 16,2 %, respectivament, seguits dels andalusos (33,1 % i 17 %). El grau d'instrucció influeix poc en l'aprenentatge de la llengua: els castellans de la Manxa i els de Lleó que no entenen el català són el 28 %; i en capacitat de parlar, els de la Manxa (amb un grau d'instrucció més baix) superen els de Lleó (10,3 %, enfront del 16,3 % dels lleonesos).

3. *Les actituds*

No existeixen estudis sobre les actituds lingüístiques a les Illes Balears. Per simple intuïció, podem afirmar que predominen encara els comportaments diglòssics: els adults autòctons, majoritàriament analfabets en la nostra llengua, continuen tenint el castellà com a única llengua de cultura indispensable per adreçar-se als serveis públics, als castellanoparlants i fins i tot a qualsevol desconegut; i els immigrants «no s'atreveixen» a expressar-se en una llengua que no coneixen bé i que no els és necessària. I els joves que han fet a les Illes el seu currículum escolar i estan en condicions de parlar-la i d'escriure-la, segueixen en general les pautes diglòssiques dels adults i tendeixen a relacionar-se en castellà, que és la llengua o una de les llengües familiars de molts d'ells.

No hi ha actituds hostils a la llengua pròpia de les Illes, tret d'una minoria insignificant; però sí actituds de resistència de certs sectors de castellanoparlants i d'autòctons molt instruits en castellà que se senten incòmodes en la seva condició d'analfabets en català.

Hi ha també entre els adults una desinformació sobre la unitat de la llengua⁹ que,

9. Així, per exemple, en una enquesta de carrer de TVE sobre «la llengua de les Balears», l'any 1988, a la pregunta «¿Quina és la llengua de l'illa?», molt pocs contestaven «el català»; la gran majoria dels enquestats deien el «mallorquí», el «menorquí» i l'«eivissenc», respectivament; però mentre els menorquins i eivissencs responien també que la llengua de Mallorca era el mallorquí, molts de mallorquins deien que no sabien quina llengua es parla a Menorca i a Eivissa.

hàbilment manipulada, es tradueix en actituds d'anticatalanisme i de defensa verbal apassionada —feta molt sovint en castellà— de la modalitat lingüística de cada illa, que a la pràctica es limita a l'ús col·loquial i es fa fonedissa en qualsevol relació pública. També hi ha una petita minoria de defensors a ultrança de la unitat de la llengua —amb un punt de complex d'inferioritat davant el català de Barcelona, comparable al dels altres davant el castellà.

III. EL MARC LEGAL I LA SEVA APLICACIÓ

El marc legal establert a partir de la Constitució espanyola de 1978 és més favorable del que la situació sociolingüística permetia esperar, gràcies, sens dubte, a l'activitat de les minories conscienciades durant la transició, que creà un clima favorable a la reivindicació lingüística.

L'Estatut d'Autonomia de 1983 i la Llei de Normalització Lingüística promulgada el 1986, no desmereixen gaire dels de Catalunya —que clarament els han inspirats—. En alguns aspectes van més enllà (amb algun precepte anul·lat després pel Tribunal Constitucional, com el de l'ús del català pels militars): per exemple, es preveuen explícitament els acords culturals amb les altres Comunitats Autònomes de llengua catalana, i es declara que l'autoritat assessora competent en matèria de llengua és la Universitat Balear, preveient, però, la incorporació a un organisme lingüístic de tot l'àmbit català, que no s'anomena, però és ben clarament l'Institut d'Estudis Catalans.

La seva aplicació, en canvi, ha avançat fins ara a ritme més lent que a Catalunya.

A les Balears no hi havia cap partit explícitament nacionalista. Els nacionalistes illencs estaven dispersos dins diferents partits d'àmbit estatal. Però durant la transició es fundà el Partit Socialista de Mallorca (després d'un intent no reeixit de constituir un Partit Socialista de les Illes), com a partit nacionalista d'esquerres; la bandera de la catalanitat quedà en certa manera en les seves mans, i això serví d'excusa a la dreta per justificar el desinterès pel tema, mentre el PCE es dividia, i el pes de la militància castellanoparlant i de l'estructura central del PSOE aigualia de fet —no en 'les manifestacions dels líders nacionalistes— la posició del partit davant el problema de la normalització.

La manca de solidaritat entre les Illes ha fet impossible la formació d'un partit d'àmbit illenc: tant UM com el PSM hi han fracassat. A falta d'acord per a un Partit Socialista de les Illes, es creà el Partit Socialista de Menorca, bessó del de Mallorca (ara Entesa de l'Esquerra de Menorca, que forma grup parlamentari amb el PSM), i més tard l'Entesa Nacionalista i Ecologista d'Eivissa. El Grup Parlamentari PSM-EEM fa una utilíssima labor de defensa de la llengua, la cultura i el patrimoni ecològic de les Balears, però cada partit resulta a la seva illa minoritari, molt per sota del PP i el PSOE, i el públic identifica amb ells —i amb la seva força— el nacionalisme.

Les Institucions —Govern, Consells Insulars i els principals Ajuntaments— són regits pel PP i pel PSOE, que en política lingüística han seguit pautes semblants: anar avançant lentament en normalització interna, a fi d'evitar qualsevol ombra de conflicte, i exercir l'acció externa per mitjà de subvencions, o de convenis amb tercers, i de manera primordial amb l'Obra Cultural Balear, que aquests darrers anys ha pres una gran força i s'ha afermat com a punta principal del recobriment lingüístic i cultural de les Balears. Directament o a través d'organismes filials —la CENC, coordinadora de les «escoles mallorquines», i Voltor, introductora dels repetidors de TV3, el Canal 33, i Catalunya Música, i ara mateix del Canal 9 de TV valenciana, i de Catalunya Ràdio—, l'Obra Cultural Balear, en conveni o amb subvenció del Govern Balear, del Consell de Mallorca i de diferents Ajuntaments, principalment el de Palma, ha creat una important estructura de normalització lingüística: dinàmica educativa i impuls de l'ensenyament en català,

cursos de català per a adults, cursos per a funcionaris, serveis d'assessorament lingüístic, etc.

La Campanya de Normalització Lingüística

Gràcies a aquesta ja llarga col·laboració institucional, i al fet que el Consell Insular de Mallorca li volgués encarregar una campanya de sensibilització popular a favor de la llengua, l'Obra Cultural Balear va poder fer a les Institucions il·lenques una proposta que fou acceptada i que, si aconsegueix els objectius que s'ha proposat, pot tenir una importància històrica per a la normalització lingüística de les Balears. Es tracta de l'Acord Institucional per a la Normalització Lingüística, que signaren solemnement el dia 18 d'octubre de 1989, al Consolat de Mar (seu del Govern Balear), el President del Govern Balear, els Presidents dels Consells de Mallorca, Menorca i Eivissa i Formentera, i l'Alcalde de Palma, en presència de representants dels mitjans de comunicació.

Per aquest Acord, publicat al Butlletí Oficial (BOCAIB) del 21 de novembre de 1989, els signants acorden, en primer lloc, «intensificar els seus esforços, en el si de les respectives Institucions, per donar compliment total, en el termini més breu possible, a les disposicions de la Llei de Normalització en tot allò que és de competència i responsabilitat de cada Institució signant, a fi que puguin servir de model i estímul a les institucions cíviques i culturals i als ciutadans en general». Aquest reconeixement de la insuficiència dels esforços fets fins ara i el conseqüent «propòsit d'esmena», era indispensable per salvaguardar la credibilitat de la crida que constitueix el punt número 4 de l'Acord: «Convocar, cadascú dins l'àmbit de les competències i responsabilitats de la Institució que representa, els ajuntaments, els sindicats, les institucions cíviques i culturals, els mitjans de comunicació i el conjunt dels ciutadans, a fer un esforç conjunt per donar impuls a la normalització lingüística de les Illes Balears».

Per l'acord número 2, es comprometen a dur endavant entre tots «una campanya conjunta de normalització lingüística, que coordini i potenciï les que actualment duen a terme les institucions signants (...) i que permeti la coordinació de la política lingüística del conjunt de la Comunitat Autònoma».

L'Annex dels Acords —publicat també al BOCAIB— especifica que «es denomina *Campanya de Normalització* un programa que s'haurà de dur a terme durant uns quants anys, encaminat a aconseguir el consens i la col·laboració del conjunt de la societat de les Illes Balears per aconseguir la normalització lingüística de la nostra Comunitat i el recobriment de la llengua pròpia com a instrument normal de comunicació, en un clima de concòrdia i de ple respecte dels drets de tots», i dissenya una estructura que comprèn una Comissió Interinstitucional formada per un representant de cada institució (posteriorment s'han designat com a tals els respectius Consellers de Cultura), una Comissió Tècnica que s'estructurarà en grups de treball, i un Secretariat dirigit per Antoni Mir, gerent de l'Obra Cultural Balear. La coordinació general «s'encomana a la senyora Aina Moll, atesa l'experiència que té en política lingüística».

Fins al setembre de 1990, la presència pública de la Campanya ha estat molt escassa, però s'ha treballat intensament en la captació d'adhesions i s'ha fet la feina d'infraestructura —inclosa la instal·lació d'un local per al Secretariat i la Coordinació, amb una oficina que prestarà serveis d'assessorament i d'informació.

S'ha obtingut l'adhesió —generalment per acord de Ple— de la quasi totalitat dels Ajuntaments de les Illes Balears, de tots els partits polítics —fins i tot els que no tenen representació parlamentària—, de la gran majoria de Col·legis Professionals, sindicats, centres d'ensenyament i col·lectius diversos.

S'ha constituït la Comissió Interinstitucional i la Comissió Tècnica (amb tècnics de

totes les Institucions implicades) i s'ha començat a treballar en els grups de treball, de l'Administració i l'Ensenyament sobretot.

Lentament, es va constituint una xarxa de tècnics a les Conselleries del Govern Balear i a l'Administració local —hem dissenyat una xarxa que cobreix tot el territori. Hem fet una enquesta sobre la situació dels Ajuntaments i les Conselleries al segon trimestre de 1990 i, en funció dels seus resultats, els hem classificat en tres grups —encara molt castellanitzats, a mig camí de la normalització i molt avançats en la normalització— i hem proposat tres models de programa per a 1991, que s'han adaptat a cada cas concret i n'hem presentat la proposta perquè sigui adoptada pel Ple o per l'organisme directiu corresponent.

En ensenyament, a l'espera de la incorporació del MEC que n'ha manifestat el desig, s'han preparat programes d'actuació en tres camps: a) informació a pares, mestres i opinió pública en general, de cara a fomentar l'ensenyament en català;¹⁰ b) intensificació de la presència ambiental del català als centres d'ensenyament, i activitats extraescolars; c) qüestions estructurals: problemes de reciclatge, necessitats de professorat i de material, condicions d'accés i de trasllat a centres que fan l'ensenyament en català, etc.

Actualment (març de 1991) es treballa en la formació d'un grup de treball de «sensibilització»; s'han publicat adhesius i tríptics informatius, es prepara una campanya de falques de ràdio, es projecta una sèrie de programes de televisió, etc.

10. L'ensenyament del català, amb el mateix horari que a Catalunya, és general a tots els nivells no universitaris; l'ensenyament *en* català està molt endarrerit respecte del Principat, però avança a bon ritme, sobretot en el sector públic.

*Treballs
de
sociolingüística
catalana
9*

València, 1991